



PRZEWODNIK TURYSTYCZNY

WISZNICE 2022



„Promocja dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz naturalnego obszaru Doliny Zielawy”

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Institucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Publikacja opracowana przez Gminę Wisznice, współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach poddziałania 19.2

„Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020





Gmina Wisznice jest jedną z lubelskich gmin wiejskich, leży w północno – wschodniej części województwa, w powiecie bialskim, w bliskiej odległości od przejścia granicznego z Białorusią. Graniczy z gminami: Rossosz, Łomazy, Sosnowka, Podedwórze, Jabłoń, Milanów i Komarówka Podlaska.

W skład Gminy Wisznice wchodzi 16 sołectw zajmujących obszar 17 300 ha i zamieszkałych przez prawie 5 tys. osób. Wisznice są gminą wiejską o charakterze w głównej mierze rolniczym, która posiada potencjał turystyczny, głównie agroturystyczny.

Nieskażone środowisko i piękne walory krajobrazowe są niezaprzeczalnym i niepodważalnym atutem Gminy Wisznice. Rzeka Zielawa, zalew w Horodyszczu, liczne zbiorowiska leśne, w tym najcenniejszy – fragment boru

chrobotkowego, Zbiornik Podedwórze – ostoja sieci NATURA 2000, na którym występuje 6 gatunków ptaków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt to bogactwo nieskażonej zanieczyszczeniami cywilizacyjnymi flory i fauny. Obok atrakcji krajobrazowo-przyrodniczych sprzyjających wypoczynkowi Wisznice posiadają wiele zabytków historycznych, ściśle powiązanych z przeszłością tych terenów.



Gmina Wisznice to bogata – sięgająca I połowy XV w. – historia związana z rodzinami Sapiehów, Sosnkowskich, Horodyskich, Kępińskich i Kraszewskich, którzy na tym terenie mieli swoje rodowe siedziby i majątki. Do dzisiejszych czasów zachowały się 2 parki podworskie, które stanowią istotny element kulturowy, jak również przyrodniczy gminy Wisznice. Godne uwagi są parki z dobrze zachowaną zielenią w Horodyszczu oraz w Polubiczach. Zespół pałacowo – parkowy w Horodyszczu obejmuje obok pałacu murowanego z ok. 1820 roku projektu włoskiego architekta Antoniego Corazziego również park ze stawem z XVIII i XIX wieku. Jest to najcenniejszy tego typu obiekt w gminie. Na terenie parku zajmującego powierzchnię ok. 4 ha rośnie ponad 300 drzew z 14 gatunków, wiele drzew to drzewa o pokaźnych rozmiarach, w tym 8 wpisanych do rejestru pomników przyrody. Zespół dworsko-pałacowy w Polubiczach obejmuje, oprócz dworu i budynków dworskich, także park krajobrazowy z II połowy XIX wieku o powierzchni ok. 3 ha. Stwierdzono tutaj bez mała 300 drzew z 24 gatunków. Oba te założenia w chwili obecnej

są własnością prywatną. W gminie Wisznice w poczet najcenniejszych zabytków kultury zaliczyć należy wybudowaną w 1875 r. cerkiew unicką pw. Św. Jerzego i Wniebowzięcia NMP, która została poddana renowacji i przystosowywana na cele kulturalne i którą teraz można podziwiać jako Centrum Kultury Chrześcijańskiej w Wisznicach, zabytkowy zamknięty cmentarz w Wisznicach z ok. 1800 r. – również poddawany ustawicznemu odrestaurowywaniu, na którym zostali pochowani członkowie rodziny Kraszewskich, Sosnkowskich i Krasieńskich, rodziny właścicieli okolicznych folwarków i rodów szlacheckich oraz powstańcy styczniowi. Wart uwagi każdego turysty jest również zespół kościoła parafialnego pw. Św. Jana Ewangelisty w Polubiczach (z przełomu XIX i XX w.), jak również liczne przydrożne kapliczki, rozsiane po całej gminie Wisznice. Pamiątki historii można odnaleźć na pozostałościach osady z czasów kultury łużyckiej na terenie piaskowni należącej do wsi Łyniew oraz grodzisku wczesnosłowiańskim w Horodyszczu.

NICE

BITWA WARSZAWSKA 1920



GEN. LUDWIK SKRZYŃSKI



POTYCZKA POD WISZNICAMI



Gmina Wisznice położona jest na terenie Polesia Lubelskiego. W XVI w. okolice Wisznic weszły w skład województwa brzeskoliteńskiego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Pod koniec wspomnianego wieku w wyniku zmian administracyjnych teren obecnej gminy Wisznice znalazł się w dwóch jednostkach administracyjnych. Dobra wisznickie pozostały w granicach Wielkiego Księstwa Litewskiego. Z kolei kompleks dóbr horodysko-rossoskich stał się enklawą powiatu mielnickiego województwa podlaskiego Korony Polskiej. Zjednoczenie tych dwóch obszarów nastąpiło dopiero po III rozbiorze Polski w 1795 r. Znalazły się one najpierw w zaborze austriackim, potem od 1809 r. w Księstwie Warszawskim, aby ostatecznie od 1815 r. na sto lat znaleźć się w zaborze rosyjskim, a dokładniej w województwie podlaskim (w latach 1844-1866 województwie lubelskim i od 1912 r. w guberni chełmskiej). W listopadzie 1918 r. weszły one w skład województwa lubelskiego (w latach 1975-1998 należały do województwa białokopodlaskiego) Państwa Polskiego.

W okresie przedrozbiorowym nie istniał podział państwa na gminy, ale na parafie i dobra ziemskie. Sytuacja uległa zmianie w wyniku dekretu księcia warszawskiego z 1809 r., który uznawał wójtów gmin za urzędników pełniących czynności administracyjne i policyjne, nieograniczonych jakkolwiek formą samorządu. Ustrój gminny uległ zasadniczej zmianie dopiero po uwłaszczeniu chłopów. W 1864 r. powstały tzw. gminy samorządowe. Powstała wówczas m.in. gmina Horodyszcze (horodyszczeńska), której obszar pokrywał się dzisiejszymi granicami gminy Wisznice.

Siedziba władz gminnych mieściła się w różnych miejscach. Przez długi okres w Dubicy, potem zarząd gminy urzędował w Wisznicach. W 1928 r. nazwę gminy zmieniono oficjalnie na Gmina Wisznice.

Okolice Wisznic od wczesnego średniowiecza były lokalnym ośrodkiem osadniczym. Wykopiska archeologiczne w Horodyszczu pozwoliły na stwierdzenie, że ludzie zamieszkiwali na stałe w ich pobliżu od VII wieku. Według archeologów największy rozkwit zespołu osadniczo-obronnego w Horodyszczu przypadł na XI-XII wiek. W późnym średniowieczu najważniejszym ośrodkiem osadniczym w okolicy stały się Polubicze, ze względu na swoje położenie nad jedną z odnóg traktu królewskiego, tzw. Szlaku Jagiellońskiego. To tam w 1431 r. planowano zorganizować negocjacje pokojowe pomiędzy królem Władysławem Jagiełłą a zbuntowanym księciem litewskim Świdrygielą.

Pierwsze informacje w źródłach piśmiennych o innych miejscowościach w okolicy pochodzą z dokumentu króla Kazimierza Jagiellończyka, który w 1447 r. nadał staroście brzeskiemu m.in.: Polubicze, Wisznice i pole Horodyszcze. W XVI w. pojawiają się w źródłach pisanych inne wsie Łyniew, Dołholiska, Rowiny i Dubica. Pozostałe miejscowości powstały po uwłaszczeniu chłopów i parcelacji majątków na przełomie XIX i XX w.

Jak wspomniano teren dzisiejszej gminy Wisznice w okresie przedrozbiorowym należał do dwóch kompleksów dóbr – wisznickich i horodyskich. Wisznice z okolicznymi wsiami (m.in. Łyniew i Rowiny) zostały nadane w 1511 r. przez króla Zygmunta Starego dla Iwana Sapiehy. W rękach tego rodu znajdowały się one nieprzerwanie aż do XIX w., kiedy to nabył je Ignacy Sosnkowski. W drugiej połowie XIX w. zostały one wyprzedane drobnym właścicielom. Bardziej złożoną przeszłość miały dobra horodyskie. Wiadomo, że król Aleksander Jagiellończyk w 1503 r. nadał wieś Polubicze kniaziewi Wasylowi Połubińskiemu. Z czasem centrum tych dóbr przeniesiono do Horodyszcz, gdzie Połubiński zbudował gród i ufundował w nim cerkiew pw. Trójcy Świętej. W wyniku kolejnych koligacji rodzinnych dobra te należały kolejno do Połubińskich, Kopciów, Dembińskich, Koniecpolskich, Firlejów, Potockich, Butlerów i Frankowskich (1809-1944).

Spuścizną po byłych właścicielach Horodyszcz pozostął do dnia dzisiejszego pałac wybudowany przez Jana Dionizego Frankowskiego wybudowany najpóźniej w 1817 r. Pierwsza informacja o jego istnieniu pochodzi z 1828 r., kiedy to wspomniął go Julian Ursyn Niemcewicz, który w pamiętniku napisał: „pałac obszerny, wygodny, ogród a raczej park angielski z gustem ułożony”. Nie zachował się natomiast pałac Sapiehów w Wisznicach. Ostatnia informacja o nim pochodzi z 1812 r. Był to wówczas budynek drewniany otynkowany wapnem z 15 pokojami.

Ówczesni właściciele starali się umocnić swoje dobra poprzez fundowanie miast. W ten sposób prawa miejskie otrzymały m.in. Wisznice i Horodyszcze. Niestety niewiele wiadomo o okolicznościach ich lokacji. W przypadku Wisznic wiadomo

jedynie, że otrzymały one prawa miejskie między 1511 a 1572 r. Horodyszcze magdeburskie prawa miejskie uzyskały prawdopodobnie w 1572 r. O ile Wisznice przez lata posiadały wiele atrybutów miejskości (targi, jarmarki, liczni sklepikarze i rzemieślnicy), o tyle Horodyszcze w kolejnych stuleciach straciły miejski charakter. Ostatecznie Wisznice i Horodyszcze zostały pozbawione praw miejskich decyzją władz carskich w 1870 roku.

Według spisu z 1810 r. w Horodyszczu w 134 domach zamieszkiwało 703 osób. Wisznice w tym czasie posiadały 186 (126 chrześcijańskich i 60 żydowskich) domów zamieszkiwanych przez 913 mieszkańców. W 1914 r. w gminie Horodyszcze zamieszkiwało 9514 osób, w tym 7458 katolików, 1883 Żydów i 223 prawosławnych. Zauważalny spadek liczby ludności nastąpił w latach I wojny światowej. W czasie pierwszego spisu powszechnego w Rzeczypospolitej Polskiej w 1921 r. w gminie Horodyszcze odnotowano jedynie 6329 osób, ale w 1928 r. ich liczba wzrosła do ponad 10 tys.

Zdecydowana większość mieszkańców tych terenów we wszystkich okresach dziejów żyła z rolnictwa. Do połowy XIX stulecia chłopci pańszczyźniani (w Wisznicach i Horodyszczu formalnie będący mieszczanami) używali gospodarstwa o powierzchni ok. 17–30 morgów, za które musieli odrabiać m.in. po dwa dni pańszczyzny sprzężajnej i pieszej tygodniowo przez cały rok oraz inne zobowiązania. Dopiero na początku lat 60. XIX wieku władze rosyjskie postanowiły rozwiązać nabrzmiewający problem chłopski. Pod wpływem powstania styczniowego ukaz cara Aleksandra II z 1864 r. uwłaszczał chłopów w Królestwie Polskim, przekazując im na własność użytkowaną przez nich ziemię.





Musieli oni jednak zapłacić za nią państwu rosyjskiemu, które wzięło na siebie obowiązek rozliczenia się z dotychczasowymi jej właścicielami. Na omawianym terenie szlachtą byli jedynie właściciele majątków oraz pracownicy ich administracji. Poza rolnikami część mieszkańców, w większości zamieszkujących w Wisznicach, utrzymywała się z rzemiosła, handlu (np. w 1812 r. było tam 32 sklepów żydowskich) i służby. Sytuacja pod tym względem zaczęła się zmieniać w II połowie XX w., kiedy to odsetek rolników w całej społeczności zaczął maleć.

Początkowo ludność zamieszkująca okolice Wisznic była wyznania prawosławnego. W wyniku unii brzeskiej z 1596 r. parafie horodyska i wisznicka obligatoryjnie zostały przyłączone je do Cerkwi grekokatolickiej. Prawdopodobnie pierwszą na omawianym terenie cerkiew pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Marii Panny zbudowano w Horodyszczu w XVI w. Skupiała ona wiernych z dóbr horodycznych (Horodyszcz, Polubicz i Dubicy). Związany z nią był kult obrazu Matki Boskiej Horodyskiej, która według lokalnych podań objawiła się w 1550 r. W rzeczywistości obraz był kopią XV-wiecznej Matki Boskiej Żyrowickiej. Najstarsza odnaleziona informacja źródłowa o słynącym już wówczas cudami obrazie pochodzi z 1759 r. Czytamy w niej: „Obraz Matki Najświętszej, na ręku Pana Jezusa piastującej antiquae picturae na drzewie blisko lat 200 w cerkwi horodyskiej znajdujący”. Obraz znajdował się w cerkwi horodyskiej do sierpnia 1915 r., kiedy to proboszcz tamtejszej prawosławnej parafii uciekając przed nacierającymi wojskami niemieckimi i austro-węgierskimi, wywiózł go do Kijowa, gdzie później zaginął on. Nieznana jest data erygowania parafii prawosławnej w Wisznicach, wiadomo jedynie,

że nastąpiło to przed 1575 r. Skupiała ona wiernych z dóbr Sapiehów. W II połowie XVII w. wydzielono z niej parafię w Dołholisce. Podobnie w XIX w. z parafii horodyskiej wydzielono parafię w Polubiczach.

Przez ponad 200 lat grekokatolicy coraz bardziej zbliżali się do Kościoła rzymskokatolickiego. Ich relacje na ogół były dobre. Sytuacja zmieniła się w XIX w., kiedy to władze carskie postanowiły doprowadzić do „powrotu” grekokatolików do prawosławia. W tej sytuacji większość jego wiernych i duchownych zaczęła wyrażać swoje niezadowolenie z takiego rozwoju wypadków. Szczególnie grekokatolicka parafia w Horodyszczu stała się silnym ośrodkiem oporu przeciwko przymusowemu przyłączeniu do prawosławia, tamtejszy proboszcz ksiądz Antoni Zatkalik był w znacznym stopniu spolonizowany. Już w latach 60. XIX stulecia doszło tam do zamieszek związanych ze sprzeciwem wobec polityki „oczyszczania” obrządku unickiego z elementów katolickich. Nasilenie oporu nastąpiło późną jesienią 1873 r., kiedy władze nakazały podpisywać duchownym zobowiązanie, że będą odprawiać mszę unicką według liturgii prawosławnej. Opór wiernych w Horodyszczu i Polubiczach w 1874 r. próbowało złamać wojsko carskie. Ostatecznie grekokatolików uznano rok później za prawosławnych, z czym nie pogodziła się większość z nich i w latach 1875-1905 bojkutowała prawosławie, ulegając przy tym postępującej polonizacji.

Parafię rzymskokatolicką pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Wisznicach erygował w 1630 r. Krzysztof Sapieha. Obejmowała ona swoim zasięgiem cały kompleks jego dóbr. Tymczasem katolicy z dóbr horodyskich należeli do parafii w Rossoszu erygowanej w 1600 r.

Liczba wiernych tych parafii była niewielka. Zdecydowanie wzrosła ona dopiero po ukazie tolerancyjnym z 1905 r., kiedy to większość byłych unitów stała się wiernymi Kościoła rzymskokatolickiego. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, w 1919 r. erygowano nowe parafie rzymskokatolickie w Horodyszczu i Polubiczach.

Poza chrześcijanami na terenie obecnej gminy Wisznice zamieszkiwała społeczność żydowska. Nie wiadomo kiedy pierwsi z nich osiedlili się w tym miasteczku. Najstarsze odnalezione informacje o Żydach w Wisznicach pochodzą z XVII w, m.in. wiemy, że w 1689 r. właściciel tych dóbr Władysław Sapieha potwierdził przywileje przodków nadane „kupcom mieszczanom sekty żydowskiej”. W 1740 r. doliczono się w Wisznicach około 290 Żydów.

O ważnych wydarzeniach politycznych i przebiegu działań wojennych w okolicach Wisznic źródła historyczne podaje niewiele informacji. Wiadomo, że najbardziej ucierpiały one w wyniku wojen okresu Potopu, wojny północnej z początku XVIII w., odwrotu armii napoleońskiej w 1813 r. i armii rosyjskiej w 1915 r. W okolicach Wisznic nie doszło do spektakularnych potyczek w okresie powstań narodowych w XIX stuleciu. Większą aktywność odnotowano dopiero w marcu 1905 r., kiedy to Wisznice i Horodyszcze ogarnął strajk rolny. W 1907 r. bojówka PPS–Fracja Rewolucyjna. przeprowadziła atak na stację pocztowo-telegraficzną i sklep monopolowy w Wisznicach.

Tymczasem w Wisznicach i ich okolicach najtragiczniejsze wydarzenia okresu I wojny światowej miały miejsce w połowie

sierpnia 1915 r., gdy przez tereny te przeszła linia frontu. Armia rosyjska wycofująca się na omawianym terenie z południa na północ, 13 VIII 1915 r. zajęła pozycje obronne na linii Opole–Horodyszcze–Polubicze–Komarówka Podlaska. W okolicach Horodyszcza doszło do krwawych walk pomiędzy jednostkami armii rosyjskiej i niemieckiej. Jednocześnie należy zauważyć, że odwrót wojsk carskich łączył się ze stosowaniem przez nie taktyki spalonej ziemi i związanym z nią wypędzaniem ludności w głąb imperium rosyjskiego. Mieszkańcy Horodyszcza opuścili swoją miejscowość 13 VIII 1915 r. Rozmiar tego zjawiska przybliża liczba 1232 mieszkańców gminy Horodyszcze pozostających na wygnaniu w głębi Rosji pod opieką polskiej organizacji ratowniczej, Centralnego Komitetu Obywatelskiego Królestwa Polskiego w Piotrogradzie.

W czasie I wojny światowej w okolicy Wisznic powstała placówka Polskiej Organizacji Wojskowej. Peowiaczy 12 listopada 1918 r. rozbili Niemców w Polubiczach i Horodyszczu. W tej ostatniej miejscowości w trakcie rozbrajania żołnierza niemieckiego zginął Ignacy Sokołowicz.

Po odzyskaniu niepodległości przed społeczeństwem, jak i przez całym państwem polskim, stało o wiele trudniejsze zadanie, czyli zorganizowanie struktur państwowych oraz niedługo potem obrona jego niepodległości zagrożonej przez bolszewików. Pierwsze lata niepodległości Polski to były ciągłe walki o granice, które łączyły się m.in. z poborem do Wojska Polskiego. Mieszkańcy gminy zetknęli się z wojną bezpośrednio w połowie sierpnia 1920 r., kiedy to na kilka dni tereny te zajęła Armia Czerwona.





W trakcie polskiej kontrofensywy 16 VIII 1920 r. w Wisznicach doszło do zwycięskiej potyczki wojsk polskich dowodzonych przez majora Ludwika Kmicica Skrzyńskiego z bolszewikami.

W II Rzeczypospolitej mieszkańcy gminy angażowali się m.in. w życie polityczne, np. w 1928 r. podczas kampanii wyborczej do Sejmu powstały następujące komitety wyborcze: BBWR, Polskiego Stronnictwa Ludowego „Wyzwolenie”, Katolicko-Narodowy oraz Poalej-Syjon Lewicy. W wielu wsiach działały placówki Związku Strzeleckiego „Strzelec”.

Wybuch II wojny światowej dotknął również okolice Wisznic. 9 IX 1939 r. doszło do bombardowania drogi radzyńskiej oraz Dubicy. Najdramatyczniejsze wydarzenia tego okresu związane były jednak z działalnością, powstałego po agresji ZSRR na Polskę, Komunistycznego Komitetu Rewolucyjnego w Wisznicach (potocznie nazywanego „Czerwoną Wstążką”). Jego członkowie zamordowali wówczas kilkunastu żołnierzy i kolejarzy. Okupacja niemiecka to również terror i wyzysk ekonomiczny ludności. W związku z tym na porządku dziennym były aresztowania i rozstrzeliwania ludności cywilnej. Pierwszą ofiarą represji hitlerowskich w Wisznicach był Józef Babicz (31 X 1939 r.). Spośród licznych egzekucji na terenie gminy wymienić trzeba rozstrzelanie 10 osób w Horodyszczu – 14 XII 1941 r. i 30 osób w Wisznicach – 2 III 1944 r. Gminna Rada Narodowa w 1944 doliczyła się 67 zamordowanych mieszkańców gminy, 133 zamordowanych na jej terenie spoza gminy, 26 osób wywiezionych do obozów (18 z nich zginęło). Na odrębną uwagę zasługuje kwestia holocaustu ludności żydowskiej. Okupanci utworzyli w Wisznicach getto. Zdecydowana większość przebywających tam Żydów została zamordowana na miejscu lub wysłana do

obozów zagłady. Jedynie nielicznym Żydom udało się przeżyć wojnę dzięki pomocy miejscowej ludności. Takie działania ze strony okupanta prowadziły do powstania ruchu oporu. Już jesienią 1939 r. zaczął tworzyć się zorganizowany ruch oporu. Wśród organizacji mających swoich członków na terenie gminy można wymienić: Polską Organizację Wojskową, Kadrę Polski Niepodległej, Armię Krajową, Bataliony Chłopskie. Okupacja niemiecka w Wisznicach skończyła się 24 VII 1944 r., kiedy na te tereny wkroczyli żołnierze radzieccy. Tym samym rozpoczął się okres przymusowej sowietyzacji, który zakończył się dopiero w 1989 r.





Ś. P.
ANIELA
ZALEWSKICH
RATAJEWICZOWA
27 L. LAT 73
UMARŁA 6.10 LISTOPADA
1908 ROKU

GRÓB RODZINY
RATAJEWICZÓW

Pierwsze wzmianki o cerkwi prawosławnej w tym miejscu pochodzą z 1575 r, kiedy to erygowano parafię prawosławną p.w. Wniebowzięcia NMP. W 1596 zamieniono na grekokatolicką p.w. Wniebowzięcia NMP i św. Jerzego. Budynek cerkwi drewnianej spłonął ok. 1780 r. Drugą cerkiew, także drewnianą wzniesiono ok. 1783 r. Ta spłonęła w 1836 r. W latach 1870 – 1873 wzniesiono obecnie istniejącą murowaną. Po kasacie unii przejęta została przez kościół prawosławny, a w latach 1920 – 1939 zamieniona na kościół rzymsko - katolicki użytkowana była do 1945 roku. Po pożarze w 1978 r. odbudowano dach i otynkowano elewację zewnętrzną. 20 sierpnia 1997 r. cerkiew została wpisana do rejestru zabytków pod nr BP A – 273.

Parafię prawosławną w Wisznicach erygowano najpóźniej w 1575 r. Niedługo potem w 1596 r. w wyniku przyjęcia unii brzeskiej stała się ona grekokatolicką. Niestety nie zachowały się informacje kiedy pobudowano pierwszą świątynię Wisznicach. Nie wiadomo też, czy najstarszy zachowany opis drewnianej cerkwi wisznickiej z 1726 r., przedstawia budowlę zbudowaną w XVI w., czy też w późniejszym okresie. Spłonęła ona około 1780 r. Następnie ok. 1783 r. na jej miejscu zbudowano nową drewnianą cerkiew pod wezwaniem św. Jerzego.

Opis cerkwi parafialnej p.w. św. Jerzego, dnia 25 marca 1812r. Protokół powizytacyjny.

„Cerkiew z drzewa w kostkę oprawnego przyzwoitą strukturą zbudowana, reperacji nie potrzebująca, mająca przy sobie kruchte niedużą, od wschodu, z drzewa starego. Mająca drzwi

jedne podwójne, na zawiasach żelaznych z zasuwą drewnianą. Do cerkwi z kruchoty drzwi podwójne, na zawiasach żelaznych, z zamkiem francuskim i sufryglami żelaznymi. Przy tych drzwiach chór przyzwoicie zrobiony z schodami stolarskiej roboty, podparty dwoma słupami ordynaryjnymi. In prezbiterio dwie zakrystie, po lewej stronie mająca zakrystia drzwi pojedyncze na zawiasach żelaznych z zamkiem wewnętrznym, po prawej stronie zakrystia z dwojga drzwiami pojedynczymi, na zawiasach żelaznych, jedno od cmentarza z zamkiem wewnętrznym francuskim, drugie z klameczką żelazną. Sufit w całej cerkwi z tarcic gwoździami przybity, podłoga z tarcic położona, w kruchcie zaś sufitu nie ma, podłoga z tarcic starych ułożona. Mającą na dachu kopuły w ostrogran wprowadzona, z krzyżem żelaznym. Na rogach cerkwi dwa słupki, krzyże żelazne na sobie mające, gontami kryta. Okien w całej cerkwi ośmioro, w zakrystii dwóch okiem pomniejszych dwie kratami żelaznymi opatrzonych. Ołtarze, obrazy. Ołtarz wielki stolarskiej roboty z cyborium, mansą i dwoma gradusami. Cyborium białe pomalowane, częścią złotem malarskim przyozdobione, z zamkiem wewnętrznym. W tymże ołtarzu obraz na płótnie malowany Wniebowzięcia Matki Boskiej. Wśród cerkwi dwa ołtarzyki stolarskiej roboty, ordynaryjne, z mensami, farbami malarskimi ordynaryjnymi pomalowane. Jeden z lewej strony złotem malarskim w części małej przyozdobiony, z obrazem na płótnie malowanym Matki Boskiej Pana Jezusa na ręku trzymającej mający; po prawej zaś obraz na płótnie malowany z wyrazem św. Mikołaja.”



Dawna cerkiew greko-katolicka w Wisznicach, Centrum Kultury Chrześcijańskiej, 2022 r.

Świątynia ta spłonęła 2 VI 1836 r. w wielkim pożarze Wisznic. Do jej odbudowy przystąpiono już w tym samym roku. Szybko jednak okazało się, że ówcześni kolatorzy parafii unickiej, właściciele dóbr wisznickich, Sosnkowscy nie mieli ani chęci, ani środków, aby podjąć temu zadaniu. Stąd też przez ponad 30 lat nie udało się posunąć prac przy budowie cerkwi. Budowę obecnie istniejącego budynku cerkwi rozpoczęto w 1870 r. za zgodą gubernatora siedleckiego, ze środków specjalnego państwowego funduszu na rozwój sakralnego budownictwa unickiego. Było to elementem polityki carskiej dążącej do przyłączenia unitów do prawosławia.

Cerkiew wisznicką pod wezwaniem św. Jerzego poświęcił 8 XI 1871 r. dziekan włodawski Jan Bielawski. W uroczystościach tych wzięło udział wiele osób, m.in. naczelnik powiatu włodawskiego Anton Tur, naczelnik straży ziemskiej powiatu włodawskiego Karłowicz, architekt powiatu włodawskiego Michał Jegoriew, który za nadzór na jej budowę otrzymał w 1872 r. order św. Anny III klasy. Uroczystości uświetnił występ chóru z parafii horodyskiej oraz kazanie wygłoszone w języku rusińskim przez dziekana radzyńskiego Ludwika Mazanowskiego. Później okazało się jednak, że uroczystość ta odbyła się z naruszeniem prawa, gdyż nie dokonano przed nią oficjalnego przejścia cerkwi od budowniczych. Doszło do tego dopiero 24 VIII 1872 r.

Cerkiew wybudowano z cegły w stylu neoklasycystycznym na planie krzyża łacińskiego. Jej pojemność obliczano na 350 osób. Wnętrze świątyni uświetniał przede wszystkim ikonostas o rozmiarach 5,10x2,35 m. W centralnej części jego carskich wrót znajdowały się ikony z wyobrażeniami 4 ewangelistów. Po prawej strony carskich wrót umieszczono

ikonę Chrystusa Zbawiciela, z lewej Bogurodzicy, a nad nimi „Ostatniej Wieczerzy”. Obok świątyni znajdowała się dzwonnica z czterema dzwonami. Całość otoczono płotem z sosnowych desek na kamiennym fundamencie. W tym czasie nie było już śladu po niegdyś istniejącym przycerkiewnym cmentarzu.



Niedługo mieli cieszyć się unicy swoją nową świątynią. Bardzo szybko, gdyż już w marcu 1875 r., stała się ona cerkwią prawosławną. Znaczna część miejscowej ludności unickiej wyparła się tak wcześniej oczekiwanej świątyni, która stała się lokalnym ośrodkiem propagandy prawosławnej prowadzonej przez wieloletniego jej proboszcza Mikołaja Mazanowskiego. Położenie cerkwi wisznickiej pogorszyło się po 1905 r., kiedy to w wyniku carskiego ukazu o tolerancji

religijnej większość miejscowych prawosławnych przeszła na katolicyzm. Kres prawosławia w Wisznicach nastąpił jednak w 1915 r. w wyniku zajęcia tych terenów przez wojska niemieckie i austro-węgierskie. Niestety w dokumentach archiwalnych nie udało się odnaleźć informacji, czy w czasie okupacji niemieckiej cerkiew służyła katolikom, którzy w Wisznicach nie posiadali wówczas kościoła, po pożarze z 1908 r., czy też prawosławnym. Najprawdopodobniej jednak była ona wówczas zamknięta.

W 1919 r. cerkiew została samowolnie zajęta przez katolików. Jednak we wrześniu 1919 r. z rozkazu władz państwowych klucze do cerkwi zarekwirowała policja. Następnie cerkiew została oficjalnie przekazana parafii rzymskokatolickiej w Wisznicach. Jej uroczystego poświęcenia dokonał 29 V 1920 r. dziekan parczewski, ks. Ostojki. W 1921 r. ówczesny proboszcz parafii katolickiej w Wisznicach ksiądz Franciszek Hordiewicz dokonał remontu dawnej cerkwi, który polegał na wstawieniu nowych szyb, poprawieniu podłogi, reperacji ścian oraz usunięciu ikonostasu i wstawieniu na jego miejscu prezbiterium oraz ołtarza św. Antoniego. Jednak dawna cerkiew stanowiła nadal kaplicę, w której odbywało się jedynie we wtorki nabożeństwo do św. Antoniego. Dopiero w 1922 r. do przedstawianej świątyni przeniesiono wszystkie nabożeństwa.

Dawna cerkiew nie spełniała jednak oczekiwań wisznickich katolików, gdyż była zbyt mała na tak liczną parafię. Toteż w 1937 r. ówczesny proboszcz parafii katolickiej ks. Bronisław Turski przystąpił do budowy nowego kościoła. W 1950 r. nabożeństwa przeniesiono do nowego kościoła. Od tego momentu opuszczona dawna cerkiew ulegała

stopniowej dewastacji, której kulminacją był pożar w 1978 r. Po nim odbudowano jego dach i otynkowano elewację zewnętrzną. 20 sierpnia 1997 r. cerkiew została wpisana do rejestru zabytków pod nr BP A – 273. Staraniem Parafii Rzymskokatolickiej pw. Przemienienia Pańskiego w Wisznicach wspólnie z Urzędem Gminy Wisznice i Katolickim Stowarzyszeniem Społeczno – Oświatowym i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego postanowiono stworzyć w tym obiekcie stałą, ogólnie dostępną wystawę upamiętniającą przenikanie się trzech religii historycznie obecnych w tych stronach. Obiekt ten doskonale nadaje się do tego celu, gdyż na przestrzeni lat pełnił funkcję zarówno cerkwi unickiej, prawosławnej jak i kościoła katolickiego.



W latach 2005 – 2006 przeprowadzono specjalistyczną inwentaryzację, którą zatwierdził Wojewódzki Konserwator Zabytków. W roku 2007 za środki pozyskane z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego opracowano dokumentację architektoniczno-budowlaną. Wnętrza cerkwi zostały odrestaurowane, a sam budynek zyskał nową nazwę Centrum Kultury Chrześcijańskiej w Wisznicach, gdzie aktualnie odbywają się różnego rodzaju spotkania, sympozja, konferencje promujące walory kulturowe i historyczne tych terenów. Sprzyja temu położenie obiektu w samym centrum Wisznic. Zakładana funkcja kulturalno-turystyczna obiektu oznacza w praktyce, że w budynku odbywają się wystawy, koncerty, pokazy filmów, konferencje, warsztaty. Budynek został swojego rodzaju wszechstronnym centrum, które w zależności od aktualnych potrzeb jest galerią, muzeum, salą koncertową, kinową, konferencyjną.



Rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Wisznicach, konstrukcji drewnianej, erygowano w 1606r. Nie wiadomo kto był fundatorem. Parafię włączono w obręb dekanatu janowskiego diecezji łuckiej. Drugi kościół z kryptami kolatorskimi, ufundował w 1630 r. Krzysztof Sapieha, stolnik litewski. Opłacił również budowę domu prepozyta, wikarego, mansjonarii, szpitala dla ubogich i szkoły. Budynki zostały spalone około 1660r. przez Węgrów i Kozaków. W miejscu zniszczonego kościoła wzniesiono kaplicę drewnianą, krytą gontem, z wieżą i dwoma dzwonami. Kolejny kościół powstał w 1751r. z fundacji księżny Krystyny z Sanguszków Sapieżyń, wojewodziny brzeskiej. Zachował się inwentarz z 1758r., który dokładnie opisywał wygląd kościoła. Założony na rzucie prostokąta, trójnawowy, z węższym prezbiterium i dwuwieżową fasadą. Fasadę poprzedzał ganek z dwoma parami kolumn. Wnętrze oświetlało pięćdziesiąt okien. Pod kościołem umieszczono kryptę. W 1796r. dokonano przebudowy kościoła. Obok wybudowano drewnianą dzwonnice oraz szpital dla ubogich. Kościół ten spłonął w 1908 r. W 1873r. zbudowano nowa plebanie późno klasycystyczną. Plebania była budowlą parterową z drewnianym poddaszem i podpiwniczeniem, która przetrwała do dziś, do 2003 r. mieściło się tam Zgromadzenie Sióstr Albertynek. W 1909r. podpisano umowę na opracowanie projektu nowego kościoła z inż. arch. Janem Olearskim (Olejarskim). Prace trwały do I wojny światowej, zebrane fundusze zaginęły. Po I wojnie światowej do potrzeb liturgii kościoła rzymskokatolickiego przystosowano kościół unicki. Dopiero w 1937r. arch. Bohdan Pniewski i inż. arch. Jan Cynulski na dawnych fundamentach opracowali kolejny projekt pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego i św. Antoniego Padewskiego.



Zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem
Przemienienia Pańskiego w Wiszniach

Realizowano go w latach 1937-1955. Budowę ukończono dopiero w 1955 r. staraniem ks. Bronisława Turskiego. Do dzisiaj możemy podziwiać kościół murowany z cegły i kamienia, założony na planie krzyża łacińskiego z dwuwieżową fasadą. Przy prezbiterium znajduje się zakrystia i kaplica. Dach pokryto blachą (dzisiaj miedzią), zwieńczono wieżyczką z krzyżem. Świątynia została konsekrowana 12 czerwca 1955r. przez biskupa Mariana Jankowskiego - sufragana podlaskiego.

Cmentarz założony został około 1800 roku, jako cmentarz dla parafii unickiej i katolickiej w odległości około 200 m. od kościoła rzymskokatolickiego. Aktualnie jest unikatowym obiektem sakralnym o wysokich walorach artystycznych. Na środku cmentarza została wystawiona drewniana kaplica, którą w połowie XIX wieku postanowiono zastąpić murowaną. Jej budowa jednak nie została nigdy ukończona. W 1875 r. decyzją cara parafia unicka została zlikwidowana i cmentarz został podzielony na dwie części: południową prawosławną i północną katolicką. W części prawosławnej zmarli byli chowani głównie w grobach ziemnych, stąd nie zachował się żaden nagrobek. Natomiast w części katolickiej stawiano nagrobki i grobowce lub kładziono płyty, które reprezentują indywidualną wartość artystyczną.

Na cmentarzu pochowana jest rodzina Józefa Ignacego Kraszewskiego: Anna z Nowomiejskich i Błażej Małscy - dziadkowie, Konstancja z Morochowskich Nowomiejska, matka Anny czyli prababka pisarza, a także matka J. I. Kraszewskiego Zofia z Małskich Kraszewska, chorążyna Pużańska oraz bracia pisarza Lucjan i Kajetan Kraszewscy i ostatni prawnuk Kajetana - Janusz Kraszewski, który zmarł w latach 60-tych XX w. Spoczywa tu także rodzina Sosnkowskich, w tym Ignacy Sosnkowski, który był pułkownikiem Wojska Polskiego, przodek gen. Kazimierza Sosnkowskiego - Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie w czasie II Wojny Światowej. Na cmentarzu znajdują się żołnierskie groby powstańców styczniowych.



Kościół parafialny pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego w Horodyszczu

Pierwotny kościół drewniany, wybudowany w 1760 r. przez Jana Frankowskiego, zamieniony został w 1875 r. na cerkiew. Po wyjściu Rosjan z Polski rekoncyliowany w 1917 r. Parafia wznowiona w 1919 r. Obecny kościół parafialny murowany,

wybudowany w latach 1986-1990, staraniem ks. Piotra Zabielskiego. W kościele znajduje się replika otoczonej kultem ikony Matki Boskiej Horodyskiej. Na placu przy kościele rośnie lipa, na której według podań w 1550 r. objawiła się Matka Boska.





Kościół parafialny pod wezwaniem św. Jana Ewangelisty w Polubiczach. We wsi znajdowała się kaplica unicka na cmentarzu grzebalnym. Od 1810 r. stanowiła ona filię parafii unickiej w Horodyszczu. W 1874 r. kaplicę odebrano unitom i zamieniono na cerkiew prawosławną. Pierwsza wojna światowa w 1914 r. spowodowała opuszczenie Polubicz przez Rosjan, którzy wcześniej wioskę spalili, a następnie zajęcie miejscowości przez Niemców. Na początku 1918 r. w cerkwi zaczęto odprawiać nabożeństwa. Rzymskokatolicką parafię w Polubiczach p.w. Św. Jana Ewangelisty erygowano w 1919 r., niestety budynek był w bardzo złym stanie technicznym. Ze względu na brak fundatorów, zdecydowano zakupić nieużywaną drewnianą cerkiew pounicką z miejscowości Opole (Podedwórze) i przenieść ją do Polubicz. Opolska stara cerkiew unicka, nieczynna od kilkudziesięciu lat została zbudowana w 1643 r. z fundacji Ludwika Kopcia. Świątynia wraz z częściowym wyposażeniem została przywieziona do Polubicz. Tu rozebrano starą cerkiew i na jej miejscu zaczęto budować nową. Budowa kościoła trwała do grudnia 1924 r. Z dawnej świątyni unickiej ocalały kielichy i monstrancja, stary krzyż z pasją z XVII w. Z sąsiedniej parafii przywieziono ambonę i wykonano stylową chrzcielnicę oraz zakupiono świeczniki. Na szczególną uwagę zasługuje wizerunek Matki Boskiej z Dzieciątkiem – unicki, odnowiony i umieszczony w ołtarzu głównym w 1964 r., pochodzi z przełomu XVI/XVII wieku. W kościele znajdują się także XVII – wieczne rzeźby, barokowe krucyfiksy i kielich oraz brązowy medal „Braciom Rusinom...” wybity w 1874 r. w Paryżu przez Koło Emigracji Polskiej według projektu C.K. Norwida. To pamiątka prześladowań unitów – na rewersie widnieje inskrypcja „Województwo podlaskie i lubelskie”.



W TYM MIEJSCU W DZIEŁY
DŁUGI PRZEDSIĘWZIENIE
WOLNOŚCI
MARIA CZERWONA

OGŁOSZENIA



Doskonałe miejsce dla wędkarzy i sympatyków wypoczynku nad wodą. Latem jest to najczęściej odwiedzane miejsce rekreacji, zarówno przez mieszkańców Horodyszcza jak i okolicznych miejscowości. Głębokość Zalewu waha się w granicach 2 m. Udany wypoczynek zapewnia szeroki pas piaszczystej plaży oraz możliwość wypożyczenia sprzętu

wodnego. Zalew w Horodyszczu jest również niezwykle popularny wśród fanów wędkowania. Dojechać nad zalew można zarówno rowerem jak i samochodem, zaś miłośnicy długich spacerów będą mieli możliwość podziwiania bogato występujących na tym obszarze gatunków rzadkich roślin i zwierząt.



KINO
w Wisznicach





Dolina Zielawy jest krainą, gdzie otaczające bogactwo przyrodnicze, rozległe krajobrazy, tradycje kulturowe oraz urzekająca atmosfera miejsca pozwalają w pełni wypocząć i zregenerować siły. Nawet krótki pobyt tutaj sprawia że czujemy się zrelaksowani, oczyszczeni z codziennego napięcia i trosk, a dzięki naładowanym akumulatorom również pełni pozytywnej energii. Region dzięki unikalnym walorom naturalnym i klimatycznym stanowi doskonały potencjał do rozwoju zielarstwa, które od pokoleń stanowiło kluczowy element tutejszego krajobrazu.

Efektywna współpraca gmin: Jabłoń, Podedwórze, Rossosz, Sosnówka i Wisznice położonych w województwie Lubelskim przyczyniła się do stworzenia markowej oferty turystycznej obszaru „Dolina Zielawy”. Przy czym każda z gmin posiada wyjątkowy potencjał i indywidualny charakter tworząc różnorodny oraz niezwykle ciekawy region.

Piękno przyrody Doliny Zielawy można podziwiać na wiele sposobów. Nieważne czy zdecydujemy się na rower, przejażdżkę konną, spływ kajakiem lub po prostu pieszo, każdy znajdzie tu coś dla siebie. Zwiedzając każdą z gmin, trafimy na atrakcje, które doskonale odzwierciedlają charakter Doliny Zielawy. Kompanem letnich podróży będzie lekko unoszący się w powietrzu zapach ziół. Najcenniejsza atrakcja miejsca.

W DOLINIE ZIELAWY WARTO ODWIEDZIĆ:

- Izba Pamięci Augusta Zamoyskiego w Jabłoniu
- Muzeum Józefa Ignacego Kraszewskiego w Romanowie (Gmina Sosnówka)
- Mini ZOO w Horodyszczu (Gmina Wisznice)
- Wiejskie SPA w Krainie Rumianku w Hołownie (Gmina Podedwórze)



ZIEL









TRASY TURYSTYCZNE W GMINIE WISZNICE



Na terenie Gminy Wisznice wytyczone są 4 trasy Nordic Walking, które są częścią sieci ponad 300 kilometrów tras do uprawniania Nordic Walking na obszarze Białkopodlaskiej Lokalnej Grupy Działania. Trasy są o różnicowanym stopniu trudności, przeznaczone zarówno dla osób rozpoczynających swoją przygodę z Nordic Walking, jak również dla tych, którzy szukają wyzwań o charakterze sportowym. Szlaki oznakowane są w terenie czytelnymi tabliczkami.

1 TRASA NR 51

to trasa którą można zwiedzić niektóre z zabytków gminnych, przy tych zabytkach zainstalowano kody QR, pod ich adresem można przeczytać opis i historię poszczególnych miejsc.



Czas przejścia
ok. 1 h 15 min



Długość trasy:
4,1 km



Stopień trudności trasy
łatwa
100% chodniki
i drogi asfaltowe

2 TRASA NR 52

to trasa krajobrazowa, która kończy się w najbardziej malowniczej części Gminy Wisznice, nad zalewem w Horodyszczu. Tam także usytuowana jest wiata do odpoczynku.



Czas przejścia
ok. 1 h 40 min



Długość trasy:
7,3 km



Stopień trudności trasy
średni
80% drogi polne
i szutrowe
20% chodniki
i drogi asfaltowe

3 TRASA NR 15

trasa krajobrazowa



Czas przejścia
ok. 45 min



Długość trasy:
3,2 km



Stopień trudności trasy
łatwa
100% drogi polne
i szutrowe

4 TRASA NR 16

trasa krajobrazowa



Czas przejścia
ok. 1 h 15 min



Długość trasy:
5,4 km



Stopień trudności trasy
łatwa
100% drogi polne
i szutrowe



1

TRASA ZIELONA



Długość trasy:

18,2 km

Wisznice – Curyn – Rowiny – Curyn – Zacisze – Wisznice Kolonia

2

TRASA CZERWONA



Długość trasy:

24,9 km

Wisznice – Dubica – Polubicze – Dubica – Wisznice

3

TRASA NIEBIESKA



Długość trasy:

24,9 km

Wisznice – Wygoda – Horodyszcze – Łyniew – Dołholiska – Wisznice

4

SZLAK ROWEROWY „ŚLADAMI JÓZEFA IGNACEGO KRASZEWSKIEGO”

Wisznice – Rozwadówka – Motwica – Czepotka – Romanów – Sosnówka
– Sapiehów – Żeszczynka – Wisznice



Dolina
Zielawy

ATRAKCJE



Muzeum w Romanowie

Romanów 25

21-518 Sosnówka Tel. +48 83 379 30 14

www.muzeumjik.prv.pl

Otwarte od wtorku do niedzieli w godz. 10:00-16:00

SPA AVANGARDA

ul. Warszawska 92

21-580 Wisznice

Tel. +48 83 378 27 07

Ośrodek Edukacji Regionalnej Hołowno

21-222 Podedwórze

Tel. 665 240 998

Loty Krajobrazowe

Piotrans Piotr Forńczuk,

ul. Warszawska

21-580 Wisznice

Tel. 501 613 425

Pawtrans Paweł Frończuk

Ul. Warszawska

21-580 Wisznice

Tel. 501 613 421

Przejazd bryczką, saniami, jazda wierzchem w siodle

Jan Biełuszka

Rowiny 21

21-580 Wisznice

Tel. +48 83 378 15 19

Jazda konna – nauka, przejazd bryczką

Jerzy Bogdan Bancarzewski

ul. Lubelska 64

21-533 Rossosz

Tel. +48 83 378 42 41

W ofercie również staw zarybiony z możliwością połowu, atrakcyjne miejsce na ognisko, a także przejazd saniami zimą.

Mini ZOO

Bogdan Linkiewicz

ul. Włodawska 4a,

21-580 Wisznice

BAZA NOCLEGOWA I GASTRONOMICZNA



Szkolne Schronisko Młodzieżowe

ul. Warszawska 44
21-580 Wisznice
Tel. +48 83 378 20 29

Hotel* i Restauracja AVANGARDA**

ul. Warszawska 92
21-580 Wisznice
Tel. +48 83 378 27 07

Karczma Góralska w Wisznicach

ul. Włodawska 4a
21-580 Wisznice
Tel. 731 992 916

PUB Bosman

ul. Fabryczna 2
21-580 Wisznice
Tel. +48 83 378 25 40

Kebab Dracula

ul. Przemysłowa 1a
21-580 Wisznice
Tel. 535 121 224

BAFRA KEBAB

ul. Kraszewskiego 16
21-580 Wisznice
Tel. 883 553 951

PUNKT INFORMACJI TURYSTYCZNEJ

Urząd Gminy Wisznice

ul. Rynek 35
21-580 Wisznice
Tel. +48 83 378 21 02











Dolina
Zielawy

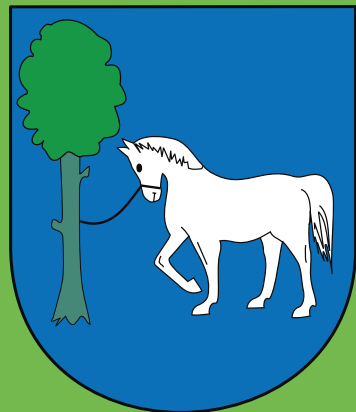


Dolina
Zielawy

Dolina
Zielawy



Dolina
Zielawy



GMINA WISZNICE

tel. 83 378 21 02

e-mail: gmina@wisznice.pl

Rynek 35, 21-580 Wisznice

FB: @Gmina Wisznice IG @gmina_wisznice



www.wisznice.pl

